

KUTSESTANDARD

Tekstiilikäsitööline, tase 5

Selle kutsestandardi alusel võib jätkuda kutse andmine kuni 31. oktoobrini 2019 neile isikutele, kes on õppinud vastava kutsestandardi põhjal koostatud kutseõppe õppekaval.

Alus: SA Kutsekoda juhatuse liikme korraldus nr 14/2018 16.04.2018

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid.

Tekstiilikäsitööline, tase 5 kutsestandard on tööturu nõudmistele vastavate koolituskavade ja isikute kompetentsuse hindamise alus.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Tekstiilikäsitööline, tase 5	5

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Tekstiilikäsitööline valmistab tekstiilist kvaliteetseid, esteetilisi ja funktsionaalseid käsitööesemeid ühes kindlas traditsioonilises või kaasaegses tekstiilitehnikas või -esemegrupis (nt õmbluskäsitöö, kangakudumine, rahvarõivad, peakatted, nukud). Ta teeb iseseisvalt kavandeid, valmistab ja viimistleb unikaalseid või väikesarju. Ta on valmis vastutama tööühme tööprotsessi sujuva läbiviimise ja töötajate töötulemuste eest. Tekstiilikäsitööline suudab organiseerida ja suunata kaastöötajate, sellide või praktikantide tegevust, majandada ettevõtet ning teha koostööd sidusalade spetsialistidega. Ta oskab lahendada probleeme ja teha ettepanekuid töötulemuste parandamiseks. Oma tegevuses peab ta tähtsaks käsitöömeistri eetika, tööohutuse ja keskkonnahoiu reeglite järgimist. Tekstiilikäsitööline turundab oma toodangut, nõustab tellijaid ja osutab teenuseid, nagu nt harrastajate juhendamine, õpitubade läbiviimine, huviringi töö korraldamine, tekstiilitööd tutvustavate ürituste läbiviimine. Ta teeb allhankeid, kavandeid, tööjuhiseid ja -jooniseid ning uurimistöid.

Teised tekstiiliala kutsetasemed:

Tekstiilkäsitöö valmistaja, tase 3 (sisaldab osakutset „Käsitööeseme valmistaja“)

Tekstiilkäsitöö sell, tase 4

Tekstiilimeister, tase 6

Tekstiilimeister, tase 7

A.2 Tööosad

A.2.1 Tekstiilist käsitööesemete valmistamine.

2.1.1 Esemete kavandamine.

2.1.2 Materjalide varumine ja kasutamine.

2.1.3 Tööprotsessi ettevalmistamine.

2.1.4 Töövahendite ja seadmete ettevalmistamine ja kasutamine.

2.1.5 Ergonoomilise ja ohutu töökeskkonna loomine.

2.1.6 Esemete valmistamine ja viimistlemine.

A.2.2 Tekstiili toodete ja teenuste turundamine.

2.2.1 Toodete ja teenuste kujundamine.

2.2.2 Toodete ja teenuste kaubastamine.

A.3 Töö keskkond ja eripära

Tekstiilikäsitöölise töökoormus võib jaotuda ebaühtlaselt, vajadusel tuleb olla valmis hooajatööks ja töötamiseks puhkepäevadel.

Töö võib olla füüsiliselt pingutav, sundasendit nõudev ja kiire tempoga. Võib esineda kokkupuudet tolmu, müra või vibratsiooniga, mis võib kujutada ohtu tervisele (allergia vms), mistõttu on vaja kasutada töökaitsevahendeid ning järgida tööohutusnõudeid.

A.4 Töövahendid

Õmblusmasinad, kangasteljed jm seadmed, nõelad, käärid, heegelnõelad vardad jm.

A.5 Tööks vajalikud isikuomadused

Töös on oluline käeline osavus, ruumiline kujutlusvõime, proportsioonitunnetus, püsivus, loovus, õpivalmidus ja vastutustunne.

A.6 Kutsealane ettevalmistus

Tekstiilikäsitööliseks saab õppida õppeasutuses ja kutsealal töötades või meistri käe all.

A.7 Enamlevinud ametinimetused

Kangakuduja, tikkija, tekstiilikunstniku abiline, kardinadisaineri abiline.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur

Tekstiilikäsitöölise kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1-B.2.2 tõendamine ning läbiva kompetentsi B.2.3 tõendamine.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Tekstiilist käsitööesemete valmistamine

EKR tase 5

Tegevusnäitajad:

- 1) visandab oma idee;
- 2) loeb etteantud kavandeid, hindab kavandi teostatavust;
- 3) valib kindla tekstiilitehnika või eseme valmistusviisi;
- 4) koostab etteantud eseme või kavandi põhjal töö käigu/tööjuhise koos täiendavate lisadega (skeemid, lõiked või joonised) selle valmistamise tehnoloogiast lähtuvalt;
- 5) dateerib eseme, lähtudes stiiliajaloo perioodist;
- 6) hindab materjalide kvaliteeti, valib ja hangib vajalikud materjalid ja tarvikud, arvestades materjalide kulu;
- 7) võrdleb materjalide hankimisel hindu, arvestades töö tasuvust, tellija vajadusi, lõppkvaliteeti ja keskkonnategureid;
- 8) hoiustab materjale nõuetekohaselt;
- 9) valmistab ette vajalikud materjalid ja tarvikud;
- 10) järgib materjalikasutuses säästlikkuse, keskkonnanohu ning toote elukaare põhimõtteid;
- 11) planeerib tööde järjekorra ja tööks kuluva aja, arvestades tööde mahtu, toodete hulka ja tellija vajadusi;
- 12) valib sobivad töövahendid ja seadmed;
- 13) kontrollib seadmete ja tööriistade korrasolekut, vajadusel teeb lihtsamat hooldust;
- 14) töötab seadmete ja tööriistadega turvaliselt ja ergonoomiliselt;
- 15) järgib seadmete, töövahendite ja -riistade kasutamishuudeid ning hooldusnõudeid;
- 16) valmistab ühes tekstiilitehnikas eseme või esemegrupi, kasutades tööjooniseid ning sobivaid tööriistu, -vahendeid ja materjale;

- a) õmblemine (lihtõmblused, erinevate materjalide ühendused, lihtsad lõiked): õmbleb kodutekstiile (aknakatted, padjad jm); õmbleb kergeid rõivaid ja aksessuaare: võtab mõõdud, konstrueerib põhilõike, teeb juurdelõikuse ja rõivaproovi; õmbleb erinevate omadustega materjale käsitsi ja masinaga.
- b) lõikejärgne silmuskudumine, heegeldamine ja nõeltehnika (lihtsad koe- ja heegelkirjad, lihtsad lõiked): valmistab lõikekohaseid ja ringselt teostavaid esemeid, kasutades silmuste kahandamist, kasvatamist jm tehnoloogilisi võtteid; erinevaid koe- ja heegelkirju kombineerides loob uusi kootud või heegeldatud esemeid; kasutab ühe- ja kahetasandilist kudumismasinat, oskab luua masina mustrikaarte;
- c) tikkimine (mustrijoonise tikkimisel kasutatavad põhipisted): teeb kavandi, valib tikkimistehnika, teeb eeltööd; valmistab tikandi käsitsi ja õmblusmasinal või tikkimismasinal järgides mustrijoonist; koostab tikitud eseme järgi tööjoonise.
- d) kangakudumine (algsiduses kangad): seab kangasteljed töökorda, koostab rakenduse, rakendab kangasteljed; koob tuletatud sidustega kangaid; määrab näidise põhjal kangaliigi lähtuvalt materjalist ja sidusest ning leiab selle kasutusala; tuletab kanga näidisest kangarakenduse; dokumenteerib oma tegevuse erinevate kangaste kudumisel (nn tööpass: töökirjeldus, tegevuste kaart).
- e) tekstiilitrükk: teeb vajalikud eeltööd: koostab kanga rapoori; valmistab paku ja templi, paneb valmis raami, kannab kujutise siidiraamile; segab värvid vastavalt kavandile järgides retsepti; trüüb paku ja siiditrüki raamiga üksikesemeid ja meetrikangast, kinnitab värvi ja viimistleb kanga.
- f) tekstiilimaal ja värvimine: maalib kanga tööjoonise järgi, eelnevalt segab retseptijärgselt värvid ja kannab need tekstiilile; vajadusel kasutab reservaineid; värvib lõngu, kiude (tselluloosi- ja proteiinkiude) kangaid ja valmis tooteid; koostab materjali omadustest ja kogusest lähtuva värviretsepti; kujundab tekstiile kontaktvärvimise, shibori ja batika tehnikates.
- g) viltimine: vildib rullides, hõõrudes kolmemõõtmelisi esemeid vastavalt lõikele ja vormil; ühendab erinevaid kiude ja tekstiilmaterjale viltides ja vanutades.
- h) kombineeritud tekstiilitehnikad Eesti rahvarõiva komplektiosade valmistamiseks: koostab etteantud museaali tehnoloogilise kirjelduse ja töökäigu koos täiendavate lisadega (skeemid, lõiked või joonised); valmistab õmblemise, silmuskudumise, heegeldamise ja tikkimise tehnikate kombineerimisel pärandtehnoloogilisi võtteid kasutades ja eeskujudest lähtudes rahvarõivakomplekti osi/rahvarõivaesemeid:
- paelad ja vööd või
 - sokid ja kindad või
 - tikitud tanud ja käised või
 - peakatted või
 - rahvarõivaesemed: taskud, kotid, särk, seelik, püksid, vest jne) ja ülerõivad.
- i) vööde ja paelte valmistamine: koostab etteantud museaali tehnoloogilise kirjelduse ja töökäigu koos täiendavate lisadega (skeemid või joonised); valib materjalid ja töövahendid; valmistab vööd ja paelad kasutades pärandtehnoloogilisi töövõtteid.
- j) pitskoetehnikates esemete valmistamine: kirjeldab eseme ja koostab tööjuhise selle valmistamise tehnoloogiast lähtuvalt; valib materjalid ja töövahendid; valmistab niplis-, sõlm, heegel-, filee-, süstik-, nõelpits, silmkoe vms pitskoetehnikas eseme.
- 17) tagab väikesarjade valmistamisel ühtlase kvaliteedi;
- 18) püsib planeeritud ajagraafikus;
- 19) dokumenteerib tööprotsessi kordusvalmistamiseks;
- 20) viimistleb valmistatud esemed.

Teadmised:

- 1) moe- ja stiiliajalugu;
- 2) tekstiilmaterjalide omadused, hankimise allikad ja hoiustamisnõuded;
- 3) materjalikulu arvestuse põhimõtted;
- 4) tekstiilmaterjalide tootmise etapid;
- 5) toote elukaare põhimõtted;
- 6) käsitöös ja disainis valitsevad tänapäevased suundumused;
- 7) esemegruppide tootmine (sisustustekstiil, rõivad, peakatted, nukud, muinas- ja keskaja rõivad jms).
- 8) tekstiilitöö põhitehnikad ja töövõtted:

Õmblemine

- 9) õmblustöö eriseadmed: mannekeenid, kätteõmblus- ja overlokk masinad ja viimistlusseadmed;
- 10) rõivaste õmblemise tehnoloogia; individuaalõmbluse töövõtteid;
- 11) mõõtude võtmise ja lõigete konstrueerimise põhimõtted;

12) tekstiilist aknakatete süsteemid.

Lõikejärgne silmuskudumine, heegeldamine ja nõeltehnika

13) koe- ja heegelkirja ja nõeltehnika skeemid, tööjooniseid, tuletatud koe- ja heegelkirjad;

14) nõeltehnika võtted;

15) lõigete konstrueerimise põhimõtted;

16) heegeltööde ja kudumite ühendusvõtted;

17) viimistlus- ja hooldusvõtted;

algteadmised kudumismasina ehitusest ja hooldusest.

Tikkimine

18) kavandi digitaliseerimisvõtted;

19) käsitöötikandite liigid ja käsitsi tikkimistöö võtted (põhipisted)

20) materjalide ettevalmistus;

21) spetsiifiliste tikandite töövahendid, nende kasutamise viisid;

22) tikandite hooldusvõtted;

Kangakudumine

23) kangastelgede ehitus ja lisatarvikud (nt käärpuud);

24) materjalide käitumine erineva sidustega kangaste puhul kangastruktuuride moodustamisel;

25) käsitsi kootud kangaste kasutusala;

26) kangakudumises ettetulevad vead ja nende kõrvaldamise viisid;

eesti rahvuslikud telgedel kootud tekstiilid (vaibad, katted, tekid jms).

Tekstiilitrükk

27) tekstiiltrükitehnikad ja nende ajalugu;

28) tekstiilide trükimise käsitsi ja tööstuslikud meetodid (kattevärvidega, reservainetega, reaktiivvärvidega, söövitades jne);

29) värvikeemia, värvimistehnikad;

30) kinnitus ja viimistlusvõtted;

tööohutuse ja keskkonnanõuded tekstiiltrükis.

Tekstiilimaal ja värvimine

31) tekstiilikujundustehnikad, nende ajalugu ja kasutusala;

32) sünteetiliste ja taimevärvidega värvimine

33) tekstiilimaali tehnikad ja viimistlusvõtted;

34) värvi kinnitamise meetodid;

35) värvikeemia, värvimistehnikad ja viimistlusvõtted;

tööohutuse ja keskkonnanõuded tekstiilimaalis ja värvimises

Viltimine

36) vildi omadused ning traditsioonilised ja tänapäevased kasutusala;

37) villa töötlemine tööstuslikult ja käsitsi (villa sorteerimine, pesu, huntimine, kraasimine, heide valmistamine, ketramine, korrumine);

38) vildi kujundustehnikad (aplikatsioon, intarsia, tikkimine ja teppimine, nõeltehnika);

39) villad, karvad ja kiud ning nende käitumine viltimisprotsessis;

40) vildi valmistamise tehnikad (rullimine, hõõrumine, nõel);

41) viltimismasinad ja abivahendid;

42) kanga vanutamisevõtted.

Kombineeritud tekstiilitehnikad Eesti rahvarõiva komplektiosade valmistamiseks

43) eesti rahvarõivaste olemus ja pärimuslugu, rahvarõiva kandmine tänapäeval;

44) eesti rahvarõivaste osad;

45) ühe kindla paikkonna rahvarõiva eripära;

46) rahvuslikud pitskoelised silmuskoekirjad, värviline heegelpits, muustrilised silmuskoekirjad (haapsalu sall, setu pits, sukad, sokid, kihnu troi jne), rahvuslike võõde ja paelte koekirjad, 5) ringselt teostavaid esemete valmistusviisid;

47) rahvarõivaste õmblemisel kasutatavate lõigete tüübid;

48) rahvarõiva õmblemisega seonduvad tehnoloogiad;
muuseumi töö põhimõtted ja elektroonilised andmebaasid;

Vööde ja paelte valmistamine

49) pärandtehnoloogiad (arhailine kõlavöö, diagonaalne võrkvöö, telgedel kootud vööd jne);

50) algteadmised kangakudumisest;

51) rahvarõivaste olemus ja pärimuslugu, paikkondlikud eripärad;

52) pärandtehnoloogilised töövõtted vööde ja paelte valmistamiseks (punutud paelad, kõlapaelad, võrkvöö ja kirivöö);

muuseumi töö põhimõtted ja elektroonilised andmebaasid;

Pitskoetehnikates esemete valmistamine

53) pitskoekirja skeemid ja tööjooniseid

54) pitskoetehnikad ja nende kasutusala;

55) töövahendid ja nende kasutusala;

56) pitsesemete hooldus- ja viimistlusvõtted.

Hindamismeetod(id):

1) taotleja tööde mapp;

2) eseme esitus, vajadusel töövõtete demonstratsioon (video);

3) intervjuu.

B.2.2 Tekstiilitoodete ja -teenuste turustamine

EKR tase 5

Tegevusnäitajad:

1) vaeb toote ja/või teenuse kui toote idee teostatavust, arvestades turusituatsiooni: kas on vajadust ja nõudlust uute toodete järele;

2) leiab oma tootele ja/või teenusele sobiva sihtgrupi, arvestab sihtgrupi ligipääsu jm iseärasusi;

3) leiab tootele ja teenusele sobivaima teostusviisi lähtudes sihtgrupist, oma oskustest, tootmisbaasist ja tasuvusest

4) vormistab toote (pakendab ohutult ja esteetiliselt, koostab kasutusjuhendi jne);

5) kujundab toote ja/või teenuse hinna;

6) planeerib toote ja teenuse müügitegevuse (reklaam, suhtlemine klientidega jm);

7) esitleb ja tutvustab toodet ja/või teenust;

8) tutvustab oma tegevust, demonstreerib oskusi;

9) korraldab ja juhendab eriala õpitube ja seminare;

10) populariseerib eriala (loengud, artiklid, intervjuud, õppekäigud);

11) leiab võimalusi oma toote ja/või teenuse müügiks, oskab hinnata müügikanali sobivust toote turundamiseks;

12) kasutab sidusvaldkondade- vahelise koostöö võimalusi müügi edendamisel;

13) leiab võimalusi oma toote ja/või teenuse müügiks, oskab hinnata müügikanali sobivust toote turundamiseks (demonstratsioonid, õpitoad jm);

14) korraldab toote ja/või teenuse müügi kasutades käsitöö valmistamiseks ja müümiseks sobivaid ettevõtlusvorme.

Teadmised:

1) tekstiilitootmise olemus, sh keskkonnamõjud;

2) ettevõtluse põhitõed;

3) ettevõtlusvormid;

4) käsitööstusliku tootmise eripära;

5) tootearendus;

6) turunduse algtõed;

7) tootja vastutus;

8) ettevõtlust ja kauplemist reguleerivad õigusaktid;

9) ettevõtte majandustegevuse planeerimise alused, sh raamatupidamise tavad.

Hindamismeetod(id): esitus taotleja/konkreetses käsitööettevõtja ettevõtlusalasest (sh turunduse ja tootmise) kogemusest (areng, hoiakud, ettevõtlikkus, ideed, erialased oskused).

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.3 Tekstiilikäsitööline, tase 5 kutset läbiv kompetents	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) järgib oma tegevuses käsitööliste eetikanõudeid; 2) säilitab ja arendab oma kutseoskusi, hoiab end kursis tehnoloogiliste muutustega; 3) tegutseb vastutustundlikult ja eesmärgipäraselt, arvestades töötervishoiu, keskkonnahoiu, tööohutuse ja kultuuripärandi hoidmise reegleid; 4) kohaneb meeskonnaga, tajub oma rolli meeskonnas, järgib koostööks vajalikke reegleid; 5) suudab eriolukorras kiiresti orienteeruda, on võimeline lahendama konflikte; 6) valib sihtgrupile sobiva suhtlemisviisi, suudab aktiivselt kuulata ja lahendada sihtgrupi probleeme; 7) kasutab arvutit infootsinguks ja kommunikatsiooniks (e-kirjad, tutvustuskirjad, arved jm); 8) kasutab nii kõnes kui kirjas korrektset eesti keelt; 9) suudab jagada ja vahetada tehnilist informatsiooni inglise keeles. 10) koostab tegevusplaani ja korraldab tööprotsessi (sh kvaliteedi tagamise), tagades vajalikud ressursid ja meeskonna motiveerituse; 11) sõlmib vajalikud lepingud klientide, alltöövõtjate, tarnijate jt osapooltega; 12) edastab arusaadavalt kutsealaseid oskusi ja teadmisi; 13) organiseerib ja kontrollib juhendatavate tööd, annab juhendatavatele arendavat tagasisidet, probleemide ilmnemisel pakub välja lahendusi.	
Teadmised: 1) kompositsioon ja värvusõpetus; 2) esitamise tehnikad (joonistamine, joonestamine, maalimine, fotografeerimine jne); 3) tekstiilitöö terminoloogia; 4) eriala pärand; kutse-eetika põhireeglid (vt lisa 1 „Käsitöömeistri kutseetika“); 5) kutsealaga seotud õigusaktid (autorikaitse, tarbijakaitse jm); 6) töötervishoiu-, keskkonnahoiu- ja tööohutusnõuded; 7) suhtlemise põhitõed.	
Hindamismeetod(id): Läbivaid kompetentse hinnatakse integreeritult kõigi teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	17-28052013-2.2/6k
2. Kutsestandardi koostajad	Inna Soonurm, SA Innove Kadi Pajupuu, Tekstiilkunstnike Liit Pille Kivihall, Eesti Nahakunstnike Liit Ave Matsin, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit Liisa Tomasberg, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit Anu Randmaa, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit
3. Kutsestandardi kinnitaja	Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	14
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	28.05.2013
6. Kutsestandard kehtib kuni	24.04.2018
7. Kutsestandardi versiooni number	6
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	7318 Tekstiil-, nahk- jms tooteid valmistavad käsitöömeistrid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	5

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

SIHTASUTUS
Kutsekoda

ESF programm "Kutsete süsteemi arendamine"

C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Textiles craftspeople, level 5
C.3 Lisad	
Lisa 1 Käsitöömeistri kutse-eetika	